

RAPPORT

Regleringar och krav på bankerna – konsekvenser för företag och hushåll

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Innehåll

Förord	3
Bankernas betydelse för Sverige och tillväxten	4
De svenska bankerna och finanskrisen	5
Regleringar och krav på bankerna	7
1. Kapitalkrav	8
2. Likviditetskrav	10
3. Resolution – om krisen har kommit	11
Resultatet av särkrav och pålagor	12
Makrotillsyn och den svenska bostadsmarknaden	14
<i>Källförteckning</i>	15

Förord

Ett effektivt bankväsende är en förutsättning för en väl fungerande ekonomi. För att företag ska kunna växa, hushåll ska kunna köpa sin bostad och för att varor och tjänster ska kunna byta ägare behövs banker som ger lån, hanterar sparande och säkrar att betalningarna fungerar. Bankerna har därigenom en central roll för ekonomisk tillväxt och människors välfärd.

Därför är det viktigt för samhällsekonomin att banksystemet är stabilt och väl fungerande.

Vikten av stabila och säkra banker blev extra tydlig under finanskrisen 2008 då många länders ekonomier skadades allvarligt av att deras banker gjorde stora förluster. Efter finanskrisen beslutades därför om många åtgärder för att skapa ett mer robust och motståndskraftigt banksystem, något som Bankföreningen och våra medlemsbanker i grunden välkomnar. I jämförelse med många andra länder är de svenska bankerna välskötta, stabila och väl kapitaliserade. Den svenska statens agerande för att skydda småsparare och skattebetalare under tidigare finanskriser utgör också ett föredömligt exempel.

Men mer är inte alltid bättre. Kraven, avgifterna och regleringarna av bankverksamhet ökar alltmer och Sverige avviker i många avseenden från övriga Europa. Det finns en gräns för när regelverk och avgifter inte längre kan motiveras av omsorg om skattebetalare och en strävan efter robusta banker, utan i stället hämmar den ekonomiska aktiviteten i samhället. Ingen vinner egentligen på överreglerade banker. Alltför höga kapitalkrav ökar bankernas finansieringskostnader, vilket gör det dyrare att låna för hushåll och företag och minskar utlåningen. Det har i sin tur en dämpande effekt på ekonomin och hotar därför både jobb och välfärd. Att ytterligare reglera en i grunden stabil och väl kapitaliserad bankverksamhet ger negativa effekter på tillväxten. Det bör även understrykas att starka och välkapitaliserade banker gör att omfattande direkta regleringar av hushållens och företagets lån och krediter är överflödiga.

I denna rapport vill Bankföreningen synliggöra det komplexa regelverk inom vilket bankerna verkar. Vi vill visa konsekvenserna av svenska regleringar och avgifter som går utöver de krav som gäller för såväl internationella banker som våra europeiska konkurrenter och de konsekvenser detta får för samhällsekonomin och bankkunderna. I slutändan är det privatpersoner och företag som drabbas.

Hans Lindberg

vd, Svenska Bankföreningen

Bankernas betydelse för Sverige och tillväxten

Bankerna i Sverige har en central roll för svensk tillväxt och människors välfärd. Alla – privatpersoner, små som stora företag, kommuner och staten – är beroende av ett fungerande banksystem.

Till största del handlar bankernas verksamhet om att fördela kapital genom att ta emot sparande och erbjuda lån och finansiering till hushåll och företag. Bankerna tillhandahåller även betalinfrastrukturen i Sverige. Den finansiella sektorn i Sverige står för drygt fyra procent av bruttonationalprodukten och har 90 000 anställda, vilket motsvarar två procent av sysselsättningen (SCB, avser år 2016).

Vad är en bank?

En bank omfördelar kapital genom att omvandla sparande till finansiering av till exempel bostäder och investeringar. Privatpersoner och företag som har tillgång till kapital de inte har behov av just nu, exempelvis sparpengar, sätter in det på banken. Banken förmedlar i sin tur kapitalet till andra – privatpersoner och företag – som är i behov av finansiering. På så vis används det tillgängliga kapitalet där det gör mest nytta och bidrar till den samhällsekonomiska effektiviteten.

I Sverige och övriga Europa är banklån den viktigaste finansieringsformen för företag som har ambitionen att växa, expandera och utvecklas. Om kapitaltillgången stryps kommer inte nya investeringar till stånd och planerade satsningar, såväl privata som offentliga, står utan finansiering. Saknas fungerande banker stannar samhällsekonomin.

En bank hjälper även hushåll och företag med att placera kapital. En del föredrar ett tryggt banksparande. Andra, som vill ta högre risk och därmed få större möjlighet till bättre avkastning, väljer att spara i fonder eller aktier. Banker erbjuder också olika former av rådgivning och placeringar för dem som vill ha en privat försäkring inför pensionen utöver den statliga och den som följer av en anställning.

Samhällets grundläggande betalinfrastruktur

Bankerna ansvarar för en viktig del av samhällets grundläggande infrastruktur: det svenska betalningssystemet. Där ingår kontanthantering och kortbetalningar men även lösningar såsom Mobilt BankID och Swish. De utmärks av en hög teknisk nivå kombinerat med hög effektivitet och säkerhet. Swish, som är utvecklat av bankerna, möjliggör smidiga betalningar mellan individer och till små försäljningsställen som loppis och caféer, men även enkel betalning vid e-handel. Betalningar genomförs snabbt, säkert och till låg kostnad, något som är utmärkande för den svenska bankbranschen. Utan ett fungerande betalsystem kan vi inte betala hyran, handla med kort i mataffären eller skicka fakturor på ett tryggt och säkert sätt.

De svenska bankerna och finanskrisen

Vikten av stabilitet och säkerhet

Genom bankernas betydande roll för samhället och den svenska ekonomin kan en bankkris snabbt förvandlas till en ekonomisk kris. Därför finns ett omfattande regelverk som omgärdar bankerna och syftar till att skapa förutsättningar för stabila banker. Vikten av stabilitet och säkerhet i bankerna blev extra tydlig under finanskrisen 2008 då många länders ekonomier skadades allvarligt av att bankerna gjorde stora förluster. De svenska bankerna drabbades inte lika hårt av den finansiella krisen eftersom de hade tagit mindre risker, var bättre rustade och inte hade ägnat sig lika mycket åt den typ av affärer som orsakade krisen. Delar av det svenska bankväsendet drabbades dock via sina verksamheter i Baltikum.

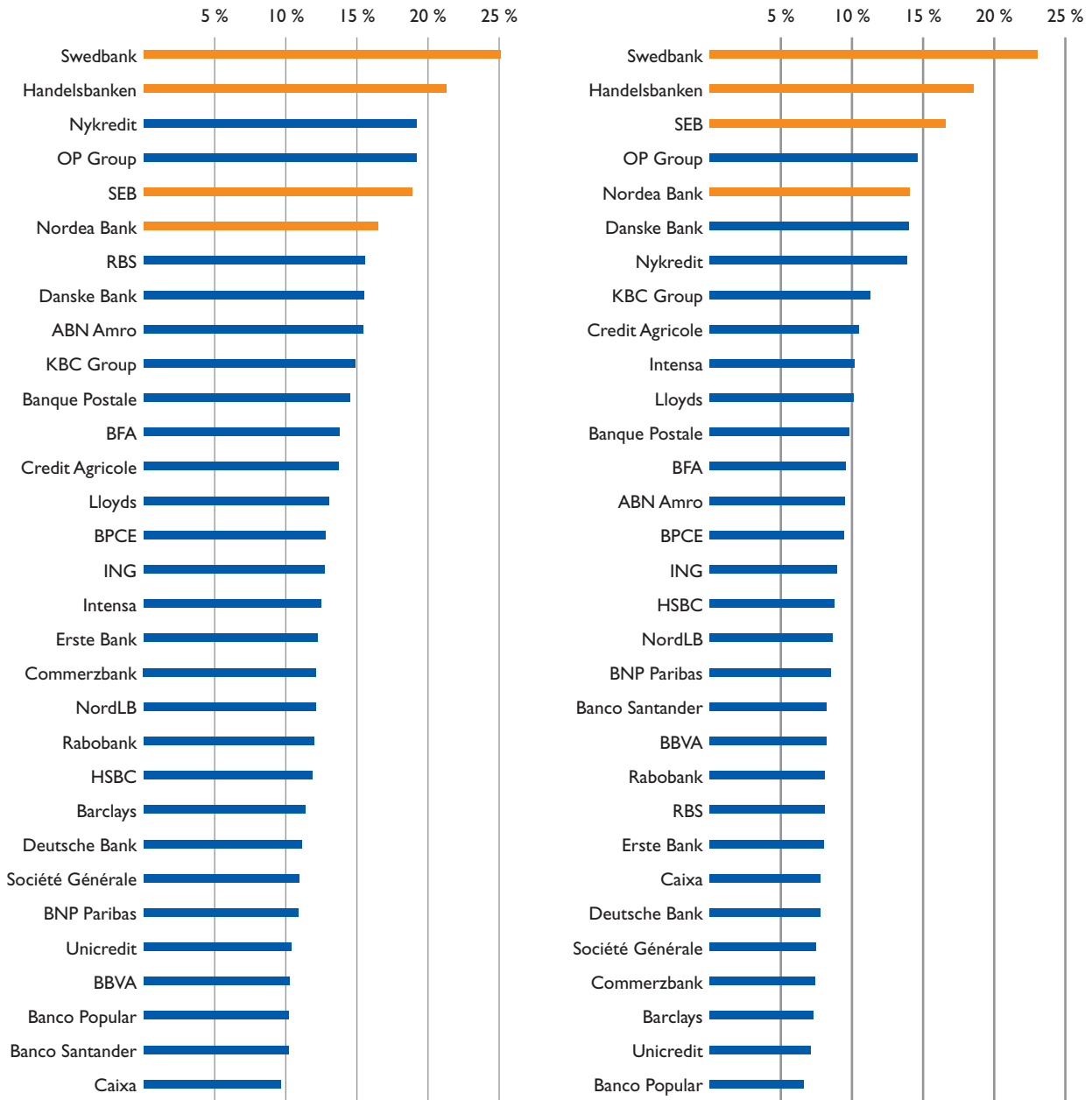
Visste du att...

När erfarenheterna av finanskrisen analyserades visade det sig att hanteringen av krisen inte hade kostat svenska skattebetalare några pengar. Staten gjorde tvärtom ett betydande överskott.¹

Dagens krishanteringssystem finansieras av bankerna själva. Skattebetalarna ska därför inte behöva träda in för att rädda banker i kris. Det är alltså en myt att "skattebetalarna får betala om en bank får problem".²

Efter finanskrisen har de svenska bankerna, i likhet med de globala, genomgått flera förändringar. Bland annat har hårdare kapital- och likviditetskrav införts för att göra dem mer robusta. En av de viktigaste åtgärderna är det system som skapats för att säkerställa att det är aktieägare och institutionella investerare, exempelvis försäkringsbolag och pensionsfonder, som står för riskerna om en bank hamnar i kris, inte staten och skattebetalarna.

I jämförelse med många andra länder är de svenska bankerna stabila och väl kapitaliserade. Vid så kallade stresstester – en simulerad situation där man mäter bankernas motståndskraft vid kraftiga fall i bruttonationalprodukt och bostadspriser – som genomförs av den europeiska banktillsynsmyndigheten EBA, står svenska banker utmärkande stabilt. Såväl före som efter stresstesterna ligger de svenska bankerna i topp jämfört med andra stora banker i Europa.

Figur. Svenska banker klarar stress bättre än andra europeiska banker

Kapitaltäckning före respektive efter stressat scenario. För Sverige innebär det stressade scenariot att BNP minskar med 13,5 % (EU 6,8 %) och bostadspriser minskar med 38,9 % (EU 20,2 %) under åren 2016–2018.

Källa: EBA.

Överreglerade banker

Det finns en bred enighet om behovet av att reglera en stor och samhällsnyttig verksamhet som bankerna bedriver. Regleringar är ibland en viktig förutsättning för en väl fungerande ekonomi – tydliga spelregler gynnar samtliga aktörer på marknaden. Väl kapitaliserade och stabila banker utgör en förutsättning för att skattebetalarna inte ska behöva stå för notan vid en eventuell bankkras.

Men det finns en gräns efter vilken ytterligare regler gör mer skada än nytta. Problematiken kretsar kring att Sverige i flera fall har infört och fortsätter införa, kravnivåer och tillämpning av regelverk som är mer långtgående än i övriga Europa. Att vidta åtgärder för att minska de finansiella stabilitetsriskerna är bra, men regleringarna får inte vara alltför långtgående eftersom de då kan ha negativ påverkan på ekonomins funktionsätt och hålla tillbaka tillväxten.

Mer är alltså inte alltid bättre. Var går gränsen för när kraven blir så pass hårda att de i onödan begränsar bankverksamheten och missgynnar samhällsekonomin? När överstiger kostnaden för reglering nyttan av densamma? I följande avsnitt beskrivs några av de olika pålagor och krav under vilka de svenska bankerna verkar, och även konsekvenserna av dessa, som i många fall är väsentligt högre än för bankerna i vår omvärld.

Regleringar och krav på bankbranschen

Regleringar och krav för att motverka fallande banker och som också värnar den finansiella stabiliteten kan delas in i tre kategorier:

- 1. Kapitalkrav:** att banken har tillräckligt med kapital att den kan bära stora oväntade förluster.
- 2. Likviditetskrav:** att banken kan klara en period om marknaden fryser och inflödet av likvida medel starkt begränsas.
- 3. Resolution:** ett regelverk som säkerställer att staten och skattebetalarna inte ska betala för en bank i kris.

Utöver detta finns även insättningsgarantin som ett direkt skydd för konsumenter.

Figur. Bankernas skyddssystem

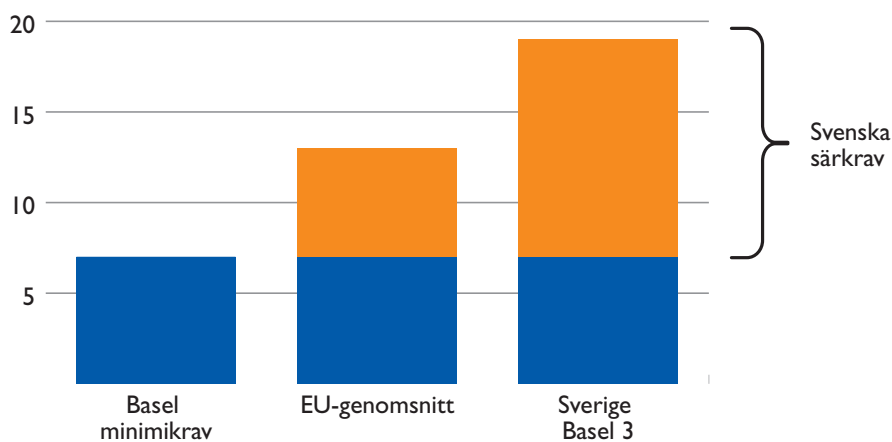
I. Kapitalkrav

Kapitalkraven handlar om hur mycket kapital en bank måste ha för att kunna hantera oförväntade förluster i samband med utlåning och övrig verksamhet. Kapitalkrav är den enskilda bankens motståndskraft mot förluster som är svåra att förutse, exempelvis i samband med en kris, och ett skydd av dess fortlevnad. Det kan jämföras med en krockkudde; vid en smäll ska det finnas ett skydd som tar emot och dämpar krockens kraft och skadeverkningar. En banks förväntade förluster hanteras inom den ordinarie verksamheten.

De stora svenska bankerna har sammantaget betydligt högre kapitalkrav än bankerna i övriga EU-länder. Enligt Bankföreningens beräkningar behöver de fyra svenska stora bankerna tillsammans hålla 150–200 miljarder kronor mer i kapital än genomsnittet inom EU. Att finansiera en verksamhet genom högre andel kapital i förhållande till lån kostar mer pengar. Aktieägarna, som står för kapitalet i banken, är de som kompenseras sist vid en eventuell konkurs. De tar därmed en avsevärt högre risk än vad exempelvis en långgivare gör och kräver därför högre avkastning på sina pengar, vilket ökar bankens kostnader.

De höga kapitalkraven för svenska banker innebär högre kostnader för bankernas svenska kunder men ger också bankerna en konkurrensnackdel i förhållande till europeiska konkurrenter. Förvisso kan man hävda att kapitalkraven gynnar svenska banker i och med att de blir stabilare och bedöms ha högre kreditvärdighet, men eftersom de svenska bankerna redan ligger i topp kan de i stort sett inte nå högre kreditvärdighet genom ännu högre kapitalkrav.

De svenska särkraven består av flera olika delar. Andra EU-länder kan ha något av dessa krav för sina nationella banker, men inget annat land har totalt sett lika långtgående kapitalkrav som Sverige. Nedan följer en kort beskrivning av de viktigaste delarna i de svenska särkraven.

Figur. Särkrav på svenska banker

Källa: Svenska Bankföreningen.

Systemrisk

I det europeiska kapitalkravsregelverket finns möjlighet att ställa krav inte bara för den enskilda bankens risk utan även för den totala risken i banksystemet. Denna möjlighet har utnyttjats mycket mer långtgående i Sverige än i andra länder. För de fyra stora bankerna utgör systemriskpåslaget fem procentenheter av det totala kapitalkravet, motsvarande ett extra kapitalkrav på uppemot 150 miljarder kronor.

Riskviktsgränser för bolån

Vid beräkning av det kapital som banken behöver ha för utlåning utgår banken från risken i den specifika verksamheten som utlåningen sker till. Ju högre risk desto mer kapital krävs från bankens sida. Risken kommer till uttryck genom att olika typer av utlåning får olika riskvikt. Till exempel får en mer riskfylld företagskredit en högre riskvikt än ett mindre riskfyllt bolån. Historiskt sett har svenska bolån inte förorsakat bankerna några kreditförluster av betydelse, inte ens under de två senaste finanskriserna. Som en följd av stigande priser på bostadsmarknaden och den ökade efterfrågan på bolån, och därmed ökad utlåning, beslutade dock Finansinspektionen 2013 att införa ett golv för riskvikten för svenska bolån på 15 procent³. Därefter har en ytterligare höjning av riskvikterna genomförts, till 25 procent, med hänsyn till systemrisken i Sverige⁴. Speciellt den senare höjningen är ett tydligt svenskt särkrav, och en dubbelförsäkring gentemot den systemrisk som tidigare insatser redan utgör en försäkring mot. Det extra kapitalkravet är cirka 75 miljarder kronor.

Kontracyklisk buffert

I gällande regelverk finns en så kallad kontracyklisk buffert som syftar till att ställa högre kapitalkrav i en högkonjunktur för att sedan minska dessa i en lågkonjunktur – ett sätt att jämna ut konjunkturcyklerna. Beslut om nivån på bufferten fattas kvartalsvis av en nationell myndighet. I Sverige är i dagsläget buffertkravet satt till två procent⁵. Sverige är ett av få länder i EU som tillämpar den kontracykliska bufferten och inget av de länder som fattat beslut om buffertkrav ligger på samma höga nivå som Sverige. De stora svenska bankernas sammanlagda kapitalkrav uppgår – till följd av det tvåprocentiga buffertkravet – till cirka 25 miljarder kronor.

Sammanfattande kommentarer om kapitalkrav

Det är svårt att säga exakt vilken nivå på kapitalkraven som är rimlig. Ett sätt att bedöma kraven är dock att jämföra med de krav som, enligt det EU-gemensamma regelverket, ställs på andra stora banker i EU. Det kan då konstateras att de stora svenska bankernas kapitalkrav i genomsnitt ligger kring 19 procent medan motsvarande krav i övriga EU-länder kan uppskattas till 12–13 procent.

Om svenska regler och svensk praxis i allt för stor omfattning avviker från vad som gäller i övrigt inom EU kan det få långtgående negativa effekter. För många krav och regleringar riskerar att snedvrider konkurrensen så att mindre säkra utländska banker kan vinna marknadsandelar och konkurrera ut de säkrare svenska bankerna. Resultatet av reglering tänkt att minska risken blir därför att riskerna tvärtom ökar.

Baselkommitténs förslag

Baselkommittén, som tar fram standarder och rekommendationer inom olika områden för banktillsyn, har nyligen reviderat de kapitaltäckningsregler som är vägledande för de europeiska reglerna. Det nya regelverket, ofta benämnt Basel 4, rör bland annat de metoder som banker får använda för att beräkna riskvikter. En av ändringarna är att bankernas möjlighet att använda interna modeller begränsas. I stället vill Baselkommittén införa kapitalgolv som är baserat på globala schabloner. En nackdel med en sådan modell är att nivån på riskvikten inte anpassas för banker som, liksom de svenska, har låg risk i kreditgivningen. Därför kan svenska banker komma att påverkas mer negativt än banker i andra länder.

2. Likviditetskrav

Finanskrisen 2008 visade att banker oftare får problem på grund av brist på likviditet än brist på kapital. Därför har en del av regleringarna som kommit efter krisen fokuserat på att minska bankernas likviditetsrisk.

Likviditetskrav syftar till att en bank i en kris ska kunna klara sina finansiella åtaganden. Om marknaden inte längre kan tillhandahålla likvida medel ska banken trots det klara sig. För att hantera den kortsiktiga likviditetsrisken har lagstiftaren infört LCR, Liquidity Coverage Ratio, som innebär att en bank i kris ska kunna klara sina finansiella åtaganden. Stressade förutsättningar innebär att banken inte kan ta upp ny finansiering och att inlåningsmedel flödar ut ur banken. Sverige införde krav på LCR för de större kreditinstituten redan 2013. Övriga EU-länder har börjat införa ett liknande regelverk som kommer att vara fullt implementerat i början av 2018. Konsekvenserna av denna reglering är att bankerna nu håller 15–20 procent av sina tillgångar i likvida tillgångar, främst exponeringar mot stabila stater. För detta lånar bankerna upp medel och begränsar möjligheterna att dessa medel skulle användas mer produktivt för investeringar i företag eller liknande.

Som ett komplement till LCR inför nu EU även ett annat regelverk mot likviditetsrisk, NSFR. Medan LCR ska hantera akuta likviditetsrisker är NSFR inriktat på den strukturella risken. Lagstiftaren vill att de banktillgångar som kräver stabil finansiering också ska finansieras med stabil finansiering. Regelverket är utformat så att inlåningen från allmänheten, främst hushåll, ses som en mycket stabil finansieringsform. Eftersom svenska hushåll inte har sitt sparande på bankkonton i samma utsträckning som i andra europeiska länder påverkar måttet svenska banker i högre utsträckning än europeiska banker.

Säkerställda obligationer

Säkerställda obligationer är en mycket vanlig obligationsform som används av de flesta större länder i Europa. I Tyskland och Danmark som är de största marknaderna i Europa har upplåningsformen förekommit sedan 1800-talet. Genom att obligationen ger innehavaren förtur till vissa utvalda, högkvalitativa tillgångar som banken äger har dessa obligationer ett mycket gott rykte på marknaden och erhåller stark kreditvärdighet. I Sverige finns det i dag tio emittenter av säkerställda obligationer. Alla har fått högsta tänkbara kreditbetyg av de stora ratinginstituten. Till det kommer att obligationerna i stor utsträckning handlas på en likvid marknad som dagligen omsätter minst lika stora volymer som den svenska aktie marknaden. Därför är dessa instrument en vital del av svenska bankers finansiering. Denna finansieringsform har även visat sig framgångsrik under tider av stress, som exempelvis under den senaste finanskrisen. De svenska bankerna har även sedan lång tid erbjudit olika investeringslösningar i sina finansieringsinstrument till internationella investerare vilket innebär att det återfinns köpare av säkerställda obligationer över hela världen. På detta sätt undgår bankerna den koncentrationsrisk som annars kunnat uppstå om alla obligationer hade köpts av svenska investerare.

Finansiering via kapitalmarknaden anses i detta regelverk mindre stabil än inlåning från hushåll. Dessutom är reglerna utformade så att bolån som används i den säkerhetsmassa som finns bakom säkerställda obligationer kräver mer stabil finansiering än andra lån. De betraktas till och med behöva mer stabil finansiering än problemlån. Detta gör att den mest stabila av finansieringsformer – säkerställda obligationer – missgynnas i regelverket. NSFR är utformat så att svenska banker uppmuntras att minska sin långa och stabila finansiering med säkerställda obligationer och i stället använda kortare, ej säkerställda, seniora obligationer för att finansiera sina bolån. På så sätt kommer nämligen NSFR att falla bättre ut för de svenska bankerna.

3. Resolution – om krisen har kommit

Kapital- och likviditetskrav syftar till att skydda bankens fortlevnad. Om en bank trots det hamnar i svårigheter finns ett regelverk för att hantera krisande banker, utan att de försätts i konkurs. Förfarandet kallas resolution och är bara till för systemviktiga banker, alltså de banker som bedöms vara viktiga för den finansiella stabiliteten. Mindre banker som inte är av lika stor vikt för ekonomin försätts vid kris i konkurs, precis som ett ”vanligt” företag.

Om en bank gör så pass stora förluster att aktiekapitalet går förlorat är principen att en del av skulderna omvandlas till nytt aktiekapital. På så vis säkras bankens fortlevnad.

Resolutionsregelverket är ett viktigt redskap för att säkerställa att det är just ägarna och långivarna – och inte staten och skattebetalarna – som står för notan vid en bankkris.

MREL – minimikrav på nedskrivningsbara skulder

För att hantera krisande banker utan att använda skattemedel måste banker ha tillräckligt med kapital och skulder som kan bära förluster eller omvandlas till aktiekapital. Detta krav kallas minimikrav på nedskrivningsbara skulder, MREL (Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities), och är en del av resolutionsförfarandet.

Principen är att en andel av bankens skulder ska kunna omvandlas till aktiekapital vid en kris, så att banken får nya ägare. De som tidigare varit långgivare till banken blir i stället ägare. Det är bara institutionella långgivare, som till exempel försäkrings- och pensionsbolag, som äger sådana lån. Att ha den typen av finansiering är dyrare för banken. De som lånar ut pengar tar en större risk – om banken fallerar kan de bli ägare till en problemfylld bank – och kräver därmed en högre ränta. Den totala extrakostnaden för denna typ av skulder kan enligt Riksgälden uppgå till 2,5 miljarder kronor per år för de fyra svenska största bankerna⁶.

MREL-kravet är konstruerat efter uppsatta kapitalkrav⁷. Ju högre kapitalkrav Finansinspektionen ställer, alltså ju högre säkerhet en bank har, desto högre är MREL-kravet. Konsekvensen blir att ju säkrare en bank är, desto mer extra försäkring behöver den.

Resolutionsreserven

Hantering av krisande banker finansieras i första hand av aktie- och fordringsägare. Under extraordinära förhållanden kan extern finansiering krävas, om en bank trots de åtgärder som beskrivs ovan hamnar i problem.

För ändamålet har en resolutionsreserv skapats som svenska banker årligen betalar en avgift till. Inom Bankunionen, där euroländerna och några andra av EU:s medlemsländer ingår, ska bankerna bygga upp en fond på en procent av garanterade insättningar till år 2024. I Sverige är den målsatta nivån tre procent. Dessutom är den årliga avgiften i Sverige väsentligt högre än i andra länder. Under de två närmaste åren beräknas de svenska bankerna betala cirka nio miljarder kronor i årlig resolutionsavgift. Det är uppskattningsvis två till tre gånger mer än vad som kommer att gälla för andra banker i EU.

Insättningsgarantin

Insättningsgarantin är ett konsumentskydd och innebär att du som privatkund får ersättning av staten om din bank går i konkurs. Ett starkt konsumentskydd skapar trygghet även i finansiellt oroliga tider och minskar risken för att alla tar ut sina pengar på samma gång. Insättningsgarantin finansieras genom en fond som banker betalar en årlig avgift till.

Inom EU är miniminivån på fonden 0,8 procent av garanterade insättningar. I Sverige uppgår fonden till dryga två procent av garanterade insättningar.⁸ Dessutom har Sverige ett evigt avgiftsuttag, dvs. det finns ingen bortre gräns för när bankerna upphör med inbetalningarna. De svenska bankerna betalar cirka 1,7 miljarder kronor per år i insättningsgarantiavgift.

Resultatet av särkrav och pålagor

Samhällsekonomiska konsekvenser av pålagorna

Regleringar kring kapitalkrav, konkursförfarande och konsumentskydd för att värna den finansiella stabiliteten är i grunden bra och viktiga för en väl fungerande ekonomi. Men regleringar och krav har också ett pris i form av stigande samhällskostnader.

Att ställa krav som innebär såväl hängslen som livrem kan i vissa fall vara bra. I Sverige använder vi dock allt oftare hängslen och livrem dubbelt upp. Att ytterligare reglera stabila och väl kapitaliserade banker ger ökade kostnader till låg eller ingen nytta.

Högre kapitalkrav ökar bankens finansieringskostnader, vilket pressar upp utlåningsräntorna. När priset på kapital ökar blir det dyrare för företag och hushåll att låna pengar och den totala utlåningen minskar. Det leder till färre investeringar. Färre investeringar leder i sin tur till minskad produktivitet och sysselsättning och i slutändan lägre tillväxt. En effektiv kapitaltillgång är avgörande för ett samhälles utveckling och framtid. Utan den hotas både jobb och välfärd.

Den högre kostnaden för svenska banker ger dessutom en konkurrensnackdel gentemot de europeiska banker som befinner sig på samma marknad. Till exempel får utländska bankers filialer i Sverige en konkurrensfördel på den svenska marknaden. På motsvarande sätt får svenska bankers utländska filialer en konkurrensnackdel på de marknader där de bedriver verksamhet.

Konsekvenser för företag

Bankerna spelar en avgörande roll för företagande runt om i Sverige och utvecklades tillsammans med storföretagen under industrialiseringen. Svenska företag finansieras i hög grad av just banklån, snarare än marknadsfinansiering som är vanligare i det amerikanska och brittiska systemet. Att Sverige har en relativt sett stor bankbransch hänger ihop med branschens framträdande roll i ekonomin.

Mindre och växande företag saknar den kapacitet som krävs för att söka internationellt kapital och är därför särskilt beroende av finansiering från bankerna på den svenska marknaden. Det är samtidigt dessa företag som står för en betydande del av det växande välståndet.

Dyrare kapital i form av högre räntor ger försämrade villkor för såväl etablerade som nya företag att investera i och expandera verksamheten. Kostnaderna för företag som finansierar sig i det svenska systemet ökar relativt företag som finansierar sig i andra länder. Just små och medelstora företag har också fått en ökad finansieringskostnad i jämförelse med perioden innan finanskrisen⁹. Den ökade kostnadsskillnaden försvårar tillväxten och innebär en konkurrensnackdel gentemot större, multinationella företag.

Konsekvenser för individer och hushåll

Hårda regleringar och pålagor för bankerna påverkar även individer och hushåll. Dyrare kapital i form av högre räntor blir kanske som mest märkbart genom räntan på bolån. Bolåneräntan påverkas givetvis av faktorer som reporänta och belåningsgrad men speglar till betydande del bankens kostnader. Att lägga en större andel av inkomsten på räntebetalningar lämnar i slutändan mindre pengar till övrig konsumtion och sparande.

”Dyrare kapitaltillgång kommer att minska investeringarna. Viktiga investeringar fördröjs då företagaren själv måste finansiera och arbeta ihop kapital till nödvändiga satsningar, vilket ofta tar tid och fördröjer utvecklingstakten. Summa summarum blir det färre investeringar, vilket leder till lägre tillväxt.”

Daniel Wiberg,
chefsekonom,
Företagarna

Makrotillsyn och den svenska bostadsmarknaden

Debatten om den svenska bostadsmarknaden är ständigt aktuell. Låga räntor och låg takt på nybyggnationer har parallellt med befolkningsutvecklingen gett stigande bostadspriser och ökad belåning.

För att dämpa utvecklingen har flera åtgärder införts med syfte att hålla tillbaka prisökningstakt och skuldsättning:

- Bolånetak på 85 procent av bostadens värde.
- Amorteringskrav om en procent på lån som överstiger 50 procent av bostadens värde och två procent vid en belåningsgrad över 70 procent av bostadens värde.

Bankerna var drivande i att stärka amorteringsbeteendet i enlighet med det redan beslutade kravet. Likaså ställer sig bankerna positiva till restriktioner kring hur hög belåningsgrad som ska accepteras. De genomförda förändringarna ligger i linje med vad bankerna anser vara en sund och långsiktigt hållbar kreditbedömningsprocess.

I början av december 2017 gav regeringen sitt godkännande till Finansinspektionens förslag om skärpt amorteringskrav för bolån. Därtill har riksdagen fattat beslut om ett långtgående mandat till Finansinspektionen att, efter regeringens godkännande, kunna införa ytterligare detaljregleringar av hushållens och företagens krediter, så kallade makrotillsynsåtgärder. Samtidigt har regeringen lagt ett förslag om att ge Finansinspektionen rätt att bestämma om formerna för bankernas kreditprövning av företagskrediter och hushållens bolån.

Detaljregleringarna av den svenska kreditmarknaden är på väg att bli påtagligt omfattande, långtgående och snåriga. Motiven för detta är oklara. Sverige har redan säkrat den finansiella stabiliteten via en stark bankreglering med bland annat höga kapitaltäckningskrav. Siktet tycks snarare vara inställt på att hantera risker av makroekonomisk karaktär, det vill säga mildra konjunktursvängningar.

Hushållens och företagens krediter bör mot den bakgrunden inte regleras ytterligare. Det finns också skäl att ta ett helhetsperspektiv och göra en översyn av redan beslutad lagstiftning och detaljreglering av kreditmarknaden. För att stabilisera hushållens skuldutveckling bör istället den svenska bostadsmarknaden reformeras tillsammans med anslutande skattelagstiftning.

Källförteckning

- ¹ Barr, Daniel, Pierrou Hannah. Vad blev notan för statens bankstöd under finanskrisen 2008–09? Ekonomisk debatt. Årgång 43:8. Sid. 32–45.
- ² Svenska Bankföreningen. Fyra myter om banksektorn.
- ³ Finansinspektionen. Promemoria: Riskviktsgolv för svenska bolån. 2012-11-26.
- ⁴ Finansinspektionen. Promemoria: Kapitalkrav för svenska banker. 2014-09-08.
- ⁵ European Systemic Risk Board. Applicable CCyB rates. 2017-11-14.
- ⁶ Svenska Bankföreningen. Bankfokus nr 1 2017. Nytt krav på nedskrivningsbara skulder.
- ⁷ Riksgälden. Tillämpning av minimikravet på nedskrivningsbara skulder. 2016-04-26
- ⁸ Riksgälden. Frågor och svar om nya avgiftsmodellen 2017. 2017-03-30.
- ⁹ Oliver Wyman. Real-economy cost of regulation in the Swedish banking system. Sid. 25 och 26. 2016.

Tryckta källor

Barr, Daniel, Pierrou Hannah. Vad blev notan för statens bankstöd under finanskrisen 2008-09? Ekonomisk debatt. Årgång 43:8. Sid. 32–45.

Oliver Wyman. Real-economy cost of regulation in the Swedish banking system. Sid. 25 och 26. 2016

Internet-källor

European Systemic Risk Board. Applicable CCyB rates. 2017-11-14.
http://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/applicable/html/index.en.html.
(Hämtad 2017-11-16)

Finansinspektionen. Promemoria: Kapitalkrav för svenska banker. 2014-09-08.
<http://www.fi.se/contentassets/91a11ceca3f54525a4a0a24dbb514cf5/kapitalkrav-svenska-banker-140910ny.pdf> (Hämtad 2017-11-16)

Finansinspektionen. Promemoria: Riskviktsgolv för svenska bolån. 2012-11-26.
http://www.fi.se/contentassets/2085b3948c9742059185d482b4506d08/riskvikter_pm_sve.pdf (Hämtad 2017-11-16)

Riksgälden. Frågor och svar om nya avgiftsmodellen 2017. 2017-03-30.
<https://www.riksdagen.se/sv/Insattningssgarantin/For-anslutna-institut/Avgifter-till-insattningssgarantin/Fragor-och-svar---avgiftsmodell-2017/>
(Hämtad 2017-11-16)

Riksgälden. Tillämpning av minimikravet på nedskrivningsbara skulder. 2016-04-26.
https://www.riksdagen.se/globalassets/dokument_sve/om_riksdagen/rapporter/ovriga/mrel-tillampning-av-krav-pa-nedskrivningsbara-skulder.pdf
(Hämtad 2017-11-16)

Svenska Bankföreningen. Bankfokus nr 1 2017. Nytt krav på nedskrivningsbara skulder. <http://www.swedishbankers.se/repository/bankfokus/bankfokus-nr-1-2017/nytt-krav-paa-nedskrivningsbara-skulder/> (Hämtad 2017-11-16)

Svenska Bankföreningen. Fyra myter om banksektorn.
<https://www.swedishbankers.se/vi-tycker/fyra-myter-om-banksektorn/bankerna-har-en-implicit-garanti-som-innebaer-att-skattebetalarna-faar-betala-om-en-bank-faar-problem/> (Hämtad 2017-11-16)

Telefon: 08-453 44 00
E-post: info@swedishbankers.se
www.swedishbankers.se

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association